

COLECȚIONARUL ROMÂN

revistă gratuită pentru colecționari

Surse epigrafice despre monede în Dobrogea

autor: Ștefan Vasiliță

Medalii personale și medalii de noroc

autor: Erwin Schäffer

Războiul Americano-Spaniol (aprilie-august 1898)

autor: Mureșan Mihai

Protobanii și monedele surogat

autor: Dorel Bălăiță

Monetăria de la Baia Mare la începutul sec. XVI

autor: Aldor Balazs

redacție:

Aldor Balazs, Dorel Bălăiță, Mureșan Mihai

septembrie 2008

Colecționarul Român

Numărul 16, Septembrie 2008

SURSE EPIGRAFICE DESPRE MONEDE IN DOBROGEA SECOLELOR I Î.E.N.-I E.N.

Ștefan Vasiliță

Pentru a avea o imagine de ansamblu asupra istoriei Dobrogei în sec I î.e.n.-I e.n., trebuie urmărite aspecte ale vieții economice ce ar fi imposibil de reconstituit fără a folosi informații oferite de circulația monetară. Din păcate, din motive diverse, datele pe care le oferă descoperirile monetare și implicit interpretarea lor suferă din variate motive. Notăm în primul rând aspectul pur statistic- câte monede au ajuns la noi dintre cele care au circulat atunci? Apoi e cazul să ne punem o întrebare legată de cât de grijulii au fost cu monedele de metal prețios și implicit avem o explicație pentru numărul mic de exemplare de aur descoperite în zona respectivă. Nu în ultimul rând, adăugăm faptul că nu întodeauna descoperirile și așa puține nu sunt anunțate și valorificate științific.

Parțial, aceste probleme pot fi rezolvate dacă folosim ca metodă de analiză a circulației monetare și alte surse decât cele numismatice. Ne referim aici la sursele literare și epigrafice. Un model de urmat ar fi exemplara cercetare a lui M.I. Rostovteff asupra vieții economice în Antichitate¹ și implicit a circulației monetare. Ce pot oferi sursele? Ca să cităm un exemplu, pe baza unui pasaj celebru din Polybiu din Megalopolis în *Istorie* preluat de Athenaios din Naucratis în *Deinosophistai*, aflăm prețurile unor mărfuri sau animale din Hispania din secolul III î.e.n. și putem astfel estima ce putere de cumpărare acopereau monedele dintr-un tezaur descoperit în Spania datând din aceeași perioadă. Alt exemplu, conform

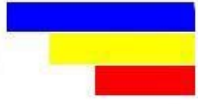
unei relatări din cartea a VI a lucrării lui Pliniu cel Bătrân *Naturalis Historiae*, în timpul unui asediu a lui Hannibal asupra unui oraș din Italia în timpul celui de al doilea război punic a avut loc o foamete groaznică care a dus la inflație pe fondul unei lipse de ofertă. Un banal șobolan a fost vândut cu suma impresionantă de 200 de denari, sumă aproximativ egală cu salariul anual a unui legionar la sf sec I î.e.n. sau o cantitate aproximativă de 800 de grame de argint.

Pe lângă sursele literare, cele epigrafice au avantajul de a aduce informații noi din diverse domenii excluse uneori de autorii literari. Cităm spre exemplu cazul unui cunoscut decret din Pharos din sec IV î.e.n. unde întâlnim informații legate de plata unei amenzi în cazul în care gunoiul nu este aruncat unde trebuie! Să mai amintim și decretul atheniene de secol V î.e.n. unde aflăm φороç-ul plătit de fiecare cetate membră a ligii.

Pentru Dobrogea informațiile literare sunt inexistente și cu mare indulgență nu putem face referire decât la un pasaj din Cassius Dio referitor la Traian. Acolo aflăm că acesta a retras moneda veche de pe piață. o analiză asupra acestui pasaj se impune însă cu altă ocazie căci subiectul depășește ușor limitele cronologice ale cercetării noastre. Din fericire, informațiile epigrafice sunt mai numeroase și oricum importante pentru tema cercetării noastre. Cetățile dobrogene au o mare cantitate de inscripții pe baza cărora putem extrage o mulțime de date de natură economică.

Pentru fiecare din cele 3 orașe pontice din Dobrogea avem inscripții, pentru perioada I î.e.n.-I e.n., în care sunt menționate diverse monede precum și situații în care acestea sunt folosite în comerț, pentru plata amenzilor sau pentru serviciile prestate

Magistrații financiari ai orașului sunt menționați în câteva rânduri. Aici e vorba de vistieri οικονομοῦς²

Colecționarul Român

Numărul 16, Septembrie 2008

respectiv împărțitorii $\mu\epsilon\rho\iota\sigma\tau\alpha\iota^3$ sau $\tau\acute{\alpha}\mu\iota\alpha\varsigma^4$

Pentru Histria datele sunt puține și din păcate nu avem nici un decret datat clar în această perioadă. (fata de sa zicem întreaga epoca elinistica unde cantitatea de informatii e mult mai mare). Staterul de aur pare să fi circulat, fiind menționat ca mijloc de plată în nenumărate rânduri⁵ dar și talantul⁶. Avem apoi menționate, abia pentru secolul II e.n., denarul și sestertul⁷.

Legat de stater, avem de-a face atât cu situația unei monede de cont cât și emisiune în sine. Astfel, Diogenes fiul lui Diogens este nevoit să răscumpere cu 100 de stateri captivi histrieni aflați în Bizanț⁸. E greu de crezut că această sumă a fost plătită în alte piese decât cele de aur. Și cum datarea decretului corespunde cu perioada în care cetatea emitea stateri postumi de tip Lisimah, e probabil ca plata să fi fost făcută cu acești stateri.

Legat de acest decret, se mai impune un scurt comentariu. E tentantă legătura dintre acest personaj străin de cetate dar ales de aceasta în cele mai importante funcții și emisiunea de stateri de aur datând din această perioadă având ca monogramă literele ΔΙ. Tot o problemă de natură prosopografică impune legătura dintre Aristagoras, fiul lui Apaturos și seria de emisiuni a cetății cu Demetra pe revers și monograma ΑΠΙΣΤΑ sub delfin⁹. Oricare dintre funcțiile pe care Aristagoras le-a deținut de-a lungul timpului (după cum spune decretul, preot eponim al lui Apollo, principala divinitate a orașului, agoranom sau poate chiar președinte al adunării) ar fi putut să permită acestuia supravegherea unei emisiuni monetare.

Pentru Tomis, avem relativ mai multe informații. În primul rând, cunoaștem decretul în cinstea lui Timaios fiul lui Straton, unde aflăm că acesta cumpără preoția zeilor din Samotrake „pe viață” cu suma de 7 stateri și 60 de piese de aramă¹⁰.

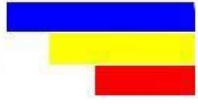
Pentru granița dintre secole, avem menționat un decret¹¹ referitor la situația militară a cetății¹². Astfel, instituindu-se paza orașului, comandanții sunt însărcinați să vegheze la disciplina trupei, putând amenda în caz contrar cu 10 stateri de argint. Cum Tomis nu a emis niciodată monede de argint și cum decretul e datat la granița dintre secole, plata nu s-ar fi putut face decât în denari romani, alte monede de argint neexistând pe piață în acel moment. Legat de prevederea conform căreia comandanții să primească 4 stateri de aur, lucrurile sunt mai neclare. Nu putem preciza dacă e vorba de stateri de tip Lisimah sau poate de aurei romani. Nu e de exclus nici posibilitatea să avem doar o unitate de cont.

Alt decret precizează suma necesară pentru gravarea unei inscripții¹³. Astfel, e nevoie de 40 de $\delta(\rho\alpha\chi\mu\acute{\alpha}\iota?)$ pentru gravarea lui. Dacă reconstituirea e corectă, suma reprezintă o unitate de cont, dragma neavând acum o prezență în circulația monetară. Nu trebuie exclusă nici lectura $\delta(\eta\nu\alpha\rho\iota\alpha)$. În schimb plata a fost făcută probabil în denari romani după cum sugerează descoperirile monetare, unde nu avem nici măcar o drahmă pentru acest interval.

Prezența denarului în circulația monetară e foarte bine documentată. E cunoscut grație unui număr relativ mare de inscripții de secol I-III¹⁴. Avem atestată, ce e drept pentru secolul II, foarte probabil după atacul costobocilor, refacerea zidului¹⁵ plata făcându-se probabil în aur, printr-o cantitate de aurei care ne scapă.

Pentru Callatis, informațiile sunt puține. Pentru secol I î.e.n. avem o singură inscripție care face referire la $\delta\rho\alpha\chi\mu[.]$, fără a da mai multe informații¹⁶.

Pentru secolul I e.n. informațiile sunt ceva mai clare. Astfel, în timpul domniei lui Tiberius, un anume Philinos fiul lui Philinos donează cetății o sumă de bani pentru construcția unui vestibul¹⁷. Monedele în care s-a făcut plata sunt denarii $\delta\eta\nu\alpha\rho\iota\alpha$, precizarea

Colecționarul Român

Numărul 16, Septembrie 2008

fiind suficient de clară pentru a înțelege că nu e vorba de o unitate de cont. cum a arătat J. P. Callu, uneori denarul e folosit ca unitate de cont cu toate că plata se realizează în alte monede¹⁸. Momentul în care romanii iau decizia ca toate unitățile monetare să fie înlocuite în datele contabile cu denarul ca unitate de cont este domnia lui Tiberius, mai exact expediția lui Germanicus în Orient¹⁹

Tot din această perioadă datează un decret despre prețurile alimentelor dar starea de conservare a inscripției „foarte precară” împiedică orice reconstituire²⁰. Ar mai putea fi menționat un decret datat în mijlocul secolului I e.n. unde se precizează că donația a fost făcută în argint(ἀργ[υρίου])²¹.

Cu toate că nu datează propriu zis din perioada care ne interesează, e necesar să analizăm puțin un decret de la sfârșitul secolului II e.n. Un anume Tiberius Flavius L[...], pontarh al Hexapolei, donează o sumă de 10.000 denari²². Pe piatră formula este însă [α]ττικας. Ori, la sfârșitul acestei epoci, dragma atică, egală ca valoare cu denarul roman, era doar o unitate de cont. Menționare ei arată că dragma a fost încă folosită mult timp ca unitate de cont după ce a dispărut din circulația monetară²³. Orașele pontice au folosit încă mult după pătrunderea masivă pe piață a denarului republican unitățile grecești de măsură.

O privire generală asupra circulației monetare din prisma izvoarelor epigrafice arată că orașele pontice au folosit, în paralel, unități de cont și monede romane, fără a putea preciza întodeauna situația exactă. Sistemul grecesc e folosit până târziu în secol II e.n. cu toate că în acel moment pe piață nu existau alte monede decât cele romane. Piese romane însă, deși pătrund masiv încă din secolul I î.e.n. sunt menționate abia din secolul următor. Moneda de aur, fie stater, fie aureus, era întâlnită în circulație și folosită grație conținutului bun de metal prețios.

Sumele mari vehiculate uneori, prezența (ca

unitate de cont sau nu) a pieselor de aur în inscripții dovedește că circulația monetară a fost una mult mai activă decât lasă să se înțeleagă descoperirile monetare.

Avrevieri

- ISM I=Pippidi, D.M. *Inscripțiile Scythiei Minor I: Histria*, Ed. Academiei RSR București, 1983
- ISM II= Stoian, I *Inscripțiile Scythiei Minor II: Tomis*, Ed. Academiei RSR București, 1987
- ISM III =Avram, Al. *Inscriptions de Scythie Mineure III. Callatis et son territoire*, Ed. Enciclopedică, București – Paris 1999
- Pick=Pick, B. *Die antiken Münzen von Dacien und Moesien*, vol I. Fasc I, Georg Reimer druck, Berlin 1898
- Pippidi *Contribuții*=D. M. Pippidi *Contribuții la istoria veche a României*, Ed. Academiei RSR București, 1967

(Footnotes)

¹ Rostovtseff M. I *Histoire economie et sociale de l'Empire Romain* ed. Robert Lafont, Paris, 1988

Idem *Histoire economie et sociale du monde hellenistique*, ed. Robert Lafont, Paris, 1989

² ISM I, 6, 11, 19, 40 dacă cumva e vorba de aceeași magistrați precum ταμίας vezi Pippidi *Contribuții*. p. 76-78

³ ISM I, 6, 40,

⁴ Pentru atribuțiile exacte ale acestora vezi ISM I *passim*

⁵ ISM I, 1, 9, 15, 52 (cu toate că reconstituirea e ipotetică), 58 și eventual 362 dar din pacate pentru toata epoca elenistică. De asemenea Avram A. Bounegru O. *Mithridates al VI-lea Eupator și coasta de vest a Pontului Euxin. În jurul unui decret inedit de la Histria* în Pontica 30,1997 p.155-165

⁶ ISM I, 15 reconstituirea e însă incertă iar datarea de asemenea.

⁷ ISM I 57, 193, 352(= ISM II, 371)

⁸ A Avram, O. Bounegru *op. cit.* p.160-163.

⁹ Pick. *Op. cit.* p. 169, nr. 478-479 pentru datarea decretului vezi D. M Pippidi. *Notes d'épigraphie pontique. I. La date du décret histrien pour Aristagoras, fils d'Apatourios (Syll, 708)* în Dacia 1, 1958, p.165 – 178 reluat în ISM I

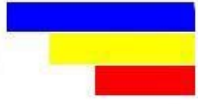
¹⁰ ISM II, 1. datat șf. II -început de I î.e.n. Cf. Pippidi *Contribuții*. p.36 unde se precizează că e vorba de stateri emiși de cetate de tip Lisimah.

¹¹ ISM II, 2

¹² Cu mici rezerve de datare din partea lui Rostovtseff care îl datează în sec II î.e.n.

¹³ ISM II, 5 datat la începutul secolului I e.n.

¹⁴ ISM II, 199,217, 237, 298

Colecționarul Român

Numărul 16, Septembrie 2008

¹⁵ ISM II, 21. Pe piatră apare valoarea de 100 de aureus dar e greu de precizat exact dacă pentru o porțiune de zid sau pentru tot

¹⁶ ISM II, 39

¹⁷ ISM II, 46

¹⁸ J. P. Callu *La politique monétaire des Empereurs romains*, Ed. De Boccard, Paris, 1969, p. 147

¹⁹ *Ibidem*

²⁰ ISM II, 34

²¹ ISM III, 31

²² ISM II, 104.

²³ Cel puțin din secolul II î.e.n. Pentru secolul I î.e.n. nu avem decât o drahmă emisă de Apollonia, fără să fim siguri de ea. Vezi pentru importanța unităților de cont J. P. Callu *op. cit.* p. 147 și 148

Medalii personale si medalii de noroc

autor:
Erwin Schäffer

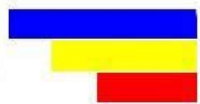
Colecționarii cunosc medaliile “Expoziția generală Romană 1906” despre care majoritatea, ca și mine până nu demult, nu știu nimic despre proveniența și însemnătatea lor. Un articol apărut recent într-o revistă de numismatică germană (vezi bibliografia) m-a pus pe gânduri și m-a îndemnat să mă preocup mai îndeaproape cu aceste piese.

Expoziția Generală Romană din București din anul 1906 (6 iunie – 23 noiembrie) a fost un eveniment deosebit. Pe lângă sărbătorirea jubileului “Carol I 40 de ani Domn și Rege al României, 25 de ani de la încoronare, 1800 ani de la intrarea Împăratului Traian în Dacia”, a fost și posibilitatea economiei românești de a prezenta realizările ultimilor 40 de ani. Expoziția a depășit în dimensiuni și oferte tot ce văzuse România până atunci.

Printre alte multe “noutăți” în timpul desfășurării evenimentelor expoziției, a fost și postarea unui automat pentru batere de medalii personale. Acesta aparuse pentru prima dată cam prin 1900 în Statele

Unite și permitea, la vizitarea unor obiective turistice sau expoziții, baterea unei medalii proprii, cu numele, data nasterii, ocupația, domiciliul, data vizitării obiectivului, etc. ca o amintire. Există o gamă largă de medalii de genul acesta aparute cu ocazia: vizitarea Expoziției Mondiale de la ST. LOUIS - 1904, vizitarea turnului Eiffel – SOUVENIR DE LA MON ASCENSION, RICORDO DI ROMA, NIAGARA FALLS și altele. Pe aceste runde de aluminiu cu diametru de 32mm, pe care în centru, pe ambele părți se aflau deja imprimare (prebatute) pe o parte imaginea cunoscută a CASEI DE DEPUȘURI din București, CASTELUL TEPEȘ VODA sau MANASTIREA PUTNA și pe cealaltă inscripția SUVENIR BUCUREȘTI 1906. Trebuie subliniat faptul că imaginea Castelului Tepeș Voda este doar reproducerea celebrului castel de pe vârful de munte de la Poienari, reproducerea special construită în Parcul Carol ca turn de apă pentru expoziția din 1906 (azi “castelul” este sediul Oficiului Național pentru Cultul Eroilor).

Pe marginea medaliei, pe o fasie circulară netedă, cumpărătorul putea să decidă personal ce anume dorea să fie “imprimat” pentru medalia lui personală. Prin introducerea în automat a unei monede, acesta elibera o rondelă prebatută (descrisă mai sus) care pica într-un lacas unde era fixată, pe un dispozitiv care permitea rotirea ei. Acum la liberă alegere se cautau literele care imprimau textul dorit. După stabilirea fiecărei litere aceasta “pica” lovită de un ciocan în jos și imprima pe marginea rundeii litera aleasă iar dispozitivul de rotire învârtea rondela cu o poziție mai departe. În aparat se aflau cele 26 litere din alfabet, cifrele de la 0 la 9 și un punct în mijlocul rândului. Nu exista posibilitatea pentru un alt semn, ca linie sau pentru litere cu semne diacritice. Întâlnim foarte multe piese cu greseli ortografice sau litere lipsă, sigur la aceasta noutate foarte mulți au fost emoționați la procesul de batere a medaliei lor personale, cum se poate vedea din exemplele de mai jos, unii gresind iar alții alegând mai multe litere decât numărul permis (în total 32):

Colectionarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

Model 1: SUVENIR BUCURESTI 1906 – CASA DE DEPUNERI

A1

B1

B2

B3

B4

B5

B6

B1: CALIOPI T&OMESCU SOUVENIR

B2: ECONOMUL STAVROFOR ST • IONESCU •

B3: N • GAVRILESCU 12 JULIE 1906 •

B4: S • IRITZ • ATELIER MECANIC CRAIOVA

B5: ALECSANDRU EUFROSINA CABA 6 • JUJ

B6: MIHAILESCU BRAILA 1906NSTANTIN

Model 2: SUVENIR BUCURESTI 1906 - CASTELUL TEPES VODA

A1

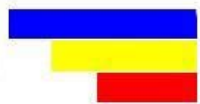
C1

C2

C2: LOCOTENENT MELINESCU • R • 20 T •

C3: CORNELIU APOSTOLESCU 20 OCT •••

Colecționarul Român

Numărul 16, Septembrie 2008

Interesant pentru noi mai sunt și cele trei “piese” din colecția mea, de data aceasta fără indoială medaliile de noroc (GOOD LUCK TOKEN), produse după un patent No. 1455289 al firmei HARVARD AUT (-tomatic) MACH (-chine) CO (-mpany) din Jamestown, N.Y. / SUA din anul 1945. Acestea au un diametru de 33,7mm, confectionate din aluminiu, eloxat în diferite culori, în cazul de față galben-auriu, albastru și verde deschis. Să nu ne ducă în eroare ceea ce a fost bătut pe ele chiar dacă valoarea nominală vrea să ne sugereze că este un jeton. Eu mă îndoiesc de acest fapt. După ce am căutat degeaba sub numele de BOLDISOR o localitate sau cel puțin un cartier al unei oraș din România, numele fiindu-mi cumva cunoscut am ajuns la concluzia că este vorba de economistul Constantin Jacobovici-Boldisor (*“Probleme de preturi în economia socialistă”*, București, Editura Academiei-1969), membru al nomenclaturii comuniste al anilor 60. Mai mult că sigur că acesta a făcut o vizită prin Statele Unite, și așteptând într-o stație de autobuz al renumitei firme de transport persoane “Greyhound” a observat aparatul, a început să se joace, alegând exemplare în diferitele culori pe care pe lângă numele lui a bătut și câte o valoare nominală, diferită față de cea anterioară. Așa ne-am trezit cu niște jetoane care se pare că împlinesc toate condițiile unui jeton dar totuși nu sunt jetoane. Din păcate nu îl mai putem întreba personal dacă supoziția noastră este adevărată.

D4

D1: C. IACOBOVICI BOLDISOR 25 LEI

D1: C. IACOBOVICI BOLDISOR 50 LEI

D1: C. IACOBOVICI BOLDISOR 100 LEI

Bibliografie:

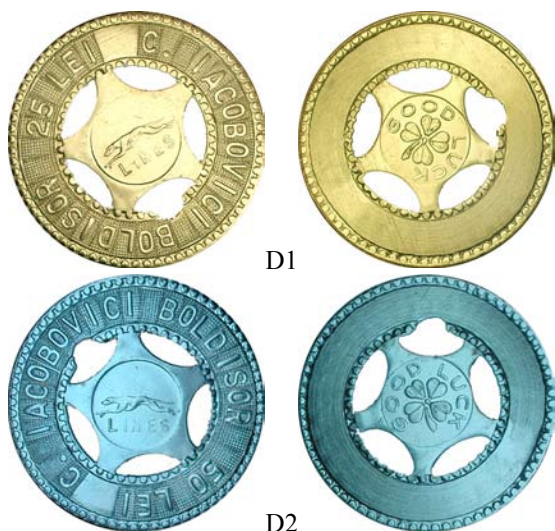
Peter Hammer: Persönliche Medaillen; Geldgeschichtliche Nachrichten Nr. 236/43 Januar 2008

Erwin Schäffer: Persönliche Medaillen – Ein Nachtrag; Geldgeschichtliche Nachrichten Nr.237/43, Februar 2008

Razboiul Americano – Spaniol (aprilie – august 1898)

Muresan Mihai

Model 3:

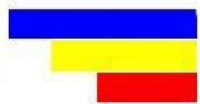

D1

D2

A fost declansat pe fondul luptei pentru independența a Cubei și Filipinelor față de Spania, dar principalul scop a fost extinderea intereselor americane în zonele comerciale din Pacific și Atlantic, tinta principală fiind coloniile spaniole Cuba, Filipine, Guam și Puerto Rico care ofereau accesul Statelor Unite în zonele dorite.

În 1895 începe o nouă revoltă armată a cubanezilor împotriva autorităților coloniale, iar trupele spaniole reușesc să facă cu greu insurgenților, în final guvernatorul insulei ordonă relocarea și concentrarea populației civile în zonele aflate sub controlul său, încercând să taie astfel sprijinul acordat rebelilor. Până în 1897 această decizie duce la moartea a 100.000 de oameni din cauza foametei și bolilor din aceste “zone sigure”.

Colectionarul Român

Numărul 16, Septembrie 2008

În tot acest timp ajutorul american și al exilaților cubanezi devine fatis și, în ianuarie 1898, nava de luptă USS MAINE este trimisă la Havana pentru protejarea intereselor și a civililor americani prinși între taberele în conflict. În seara zilei de 15 februarie, o puternică explozie se declanșează la bordul USS MAINE, ucigând 266 marinari și scufundând nava. Deși nu a existat nici o dovadă concretă, Spania este acuzată de sabotarea navei și moartea marinarilor. În următoarele două luni, ziarele americane patronate de William R. Hearst duc o campanie vehementă împotriva Spaniei, inflamând populația.

Congresul începe demersurile de declarare a războiului, în ciuda opoziției președintelui William McKinley, a majorității oamenilor de afaceri și a comunității religioase. Campania începe să aibă efect și îndată de 11 aprilie președintele McKinley solicită Congresului trimiterea de trupe în Cuba, în scopul de a ajuta la încheierea războiului civil. În 19 aprilie Congresul adoptă o rezoluție prin care autorizează trimiterea de trupe pentru a ajuta rebelii în lupta pentru independență și renunța la orice pretenție de anexare a insulei. Răspunsul Spaniei a fost declararea stării de război cu SUA și ruperea relațiilor diplomatice (23 aprilie).

Primul schimb de focuri are loc pe 25 aprilie prin bombardarea orașului cubanez Matanzas de către US NAVY. În același timp o flotilă americană formată din 7 nave se apropie de Filipine sub comanda comandorului George Dewey, cu intenția de a ataca și ocupa Manila. Amiralul spaniol Pasaron decide să își păstreze cele 14 nave de luptă în rada portului pentru a-l proteja de bombardament. Este o decizie nefericită, navele spaniole fiind atacate de flotilă americană și sunt scufundate. Americanii pierd un singur om, dar moartea sa este cauzată de un infarct, nu de spanioli. În scurt timp, portul Manila este ocupat, dar Dewey se găsește într-o situație imposibilă, nave de luptă germane, britanice și franceze intra în rada portului. Germanii caută motive să provoace un incident pentru a ocupa Manila pentru a-și întări pozițiile din Pacific, dar nu reușesc.

Campania din Pacific este scurtă și fără incidente majore, insulele Guam și Wake sunt capturate de US NAVY în 21 iunie, fără nici o rezistență din partea trupelor spaniole. De fapt, acestea nu știau că se afla în stare de război și au fost luate prin surprindere de

americani.

De remarcat, că ordinul de a se pregăti de război și de ocupare a Filipinelor a fost trimis de Secretarul Adjunct al Marinei în data de 25 februarie, asta demonstrând că planurile de război au fost trasate cu mult timp înainte, iar incidentul cu USS MAINE să fi fost doar pretextul dorit.

În data de 11 mai are loc o scurtă luptă navală între nave de patrulă spaniole și americane lângă Cardenas, Cuba, încheiată cu o victorie spaniolă neconcludentă prin avarierea gravă a două nave americane. Însa, cea mai importantă acțiune din această zi a avut loc la Cienfuegos prin tăierea cablurilor telegrafice de către puscării marine asistate de două crucisătoare americane. Astfel, se încearcă impunerea mai eficientă a blocadei navale a Cubei prin tăierea comunicațiilor cu exteriorul, dar acțiunea nu a fost un succes complet, deoarece un cablu telegrafic a rămas intact.

Până la sfârșitul lunii mai au loc scurte angajamente între navele americane și nave spaniole asistate de bateriile de coastă, iar în data de 12 mai este bombardat orașul San Juan, Puerto Rico. Blocada acestuia este instaurată și menținută în ciuda tentativelor spaniole a o străpunge. Incercările de spargere a blocadei au dus la scufundarea catorva nave de război spaniole, iar populația locală începe să fie ostilă autorităților spaniole, considerându-le incapabile să o protejeze de bombardamentele americane.

Ofensiva terestră începe pe 10 iunie prin debarcarea nou formatului Marine Corp (puscării marine) în golful Guantanamo, poziția acestora întărindu-se prin debarcarea rebelilor cubanezi în alte zone ale insulei. Ulterior, alți 15.000 de oameni sunt debarcați la Daiquiri, unde găsesc pozițiile spaniole abandonate. Forțele americane comandate de generalul Joe Wheeler și formate din regimentele 1 US Volunteer Cavalry (Rough Riders), 1 Regular Cavalry și 10 Regular Cavalry (Buffalo Soldiers, format din unități de culoare) întâlnesc ariergarda spaniolă în Las Guasimas pe data de 24 iunie. Între cele două părți se declanșează o luptă soldată cu câteva zeci de morți și răniți de ambele părți. Lupta se decide în favoarea spaniolilor, dar aceștia își continuă retragerea planificată către Santiago.

Tactica de luptă americană mostenită din războiul civil de a lupta în câmp deschis cu formațiuni stranse

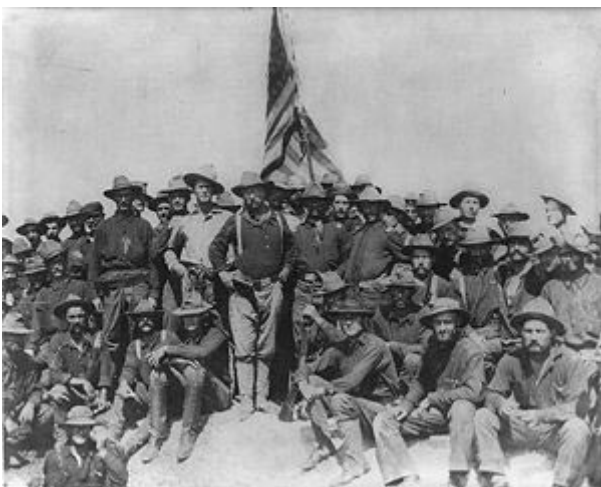

Colecționarul Român

Numărul 16, Septembrie 2008

și aliniate se întâlnește cu o tactică de luptă spaniolă modernă de a trage din poziții camuflați și protejate, folosind puști moderne cu pulbere fără fum. Americanii își schimbă tactica și acum înaintea în echipe mici ("fire teams") care se acoperă una pe cealaltă până la atingerea obiectivului.

Pe 1 iulie cei 15.000 soldați americani declanșează un atac pe vechea tactică de luptă în apropierea de Santiago pe dealul San Juan. Aici, 1250 soldați spanioli dominând câmpul de luptă reușesc să oprească atacul, provocând pierderi grele americanilor. Spaniolilor le lipsesc artileria sau mitralierele, poziții fortificate sunt prost poziționate, iar întăririle sunt ținute departe de luptă în Santiago, în final toate aceste neajunsuri se dovedesc cruciale în luptă. Regimentul voluntarilor "Rough Riders" comandat de Theodore Roosevelt lansează un atac îndrăznet asupra unei poziții spaniole cunoscute ca Kettle Hill. Împreună cu alte companii reușesc să cucerească dealul, dar pozițiile castigate se găsesc sub focul încrucișat al spaniolilor, iar Roosevelt decide să continue atacul spre San Juan în ciuda pierderilor grele și oboselii trupelor cauzate de căldura tropicală. Trupele spaniole sunt copleșite de atacul american și cedează pozițiile de pe dealul San Juan și se retrag spre Santiago pentru a face legătura cu trupele staționate acolo. Comandantul armatei spaniole, generalul Linares, este ranit în luptă și nu va participa în apărarea orașului Santiago.

Theodore Roosevelt și "Rough Riders" pe dealul San Juan – iulie 1898

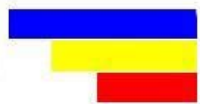
Americanii încep înaintarea pentru a asedia Santiago pe 3 iulie, iar flota americană angajează flota spaniolă a

amiralului Cervera în apropiere de Santiago. Amiralul Cervera fusese inițial trimis în Filipine, dar a fost rechemat pentru a proteja Cuba de invazia americană. Spre deosebire de flota depășită a amiralului Pasaron, Cervera dispunea de nave moderne de luptă. Sub comanda sa se găsesc 4 crucisatoare blindate și 2 distrugătoare, însă navele erau parțial echipate, unele nu aveau instalate toate tunurile, iar echipajele erau neexperimentate. Un defect major, dar nesizabil înainte de luptă, era defectarea percutoarelor la unele tunuri și acest lucru va condamna navele spaniole.

Pe 3 iulie, după o lună de staționare în portul Santiago, amiralul Cervera decide să spargă blocada americană. Flota americană formată din 4 cuirasate, 1 crucisator blindat și 4 nave torpiloare angajează navele spaniole, dar ieșirea spaniolilor din port o surprind parțial nepregătită. Crucisatorul BROOKLYN se găsește în inferioritate, fiind angajat direct de cele 4 crucisatoare spaniole și este lovit de peste 20 de ori de tunurile spaniole. Cuirasatele americane sunt nevoite să efectueze manevre pentru a angaja inamicul și sunt la un pas să se ciocnească între ele. În timp ce BROOKLYN supraviețuiește canonadei spaniole, tunurile sale scot din luptă nava amiralului Cervera, crucisatorul INFANTA MARIA TERESA fortând-o să esueze la tarm. Aceeași soartă o au și distrugătoarele spaniole, acestea fiind scufundate de tirul concentrat al cuirasatelor americane. Crucisatorul AMIRAL OQUENDO este scos din luptă de explozia tunului de 280mm cauzată de percutorul defect, iar cuirasatul IOWA continuă tirul și urmărirea acestuia. În final, crucisatorul în flăcări este sabotat de propriul echipaj.

Crucisatorul VIZCAYA angajează nava BROOKLYN și reușește să trage peste 200 lovituri, dar fără nici un efect asupra navei americane, iar în schimb tirul concentrat al navelor IOWA și BROOKLYN provoacă o explozie gigantică pe puntea navei spaniole. Vizcaya scapă de sub control și esuează la tarm.

În mai puțin de o oră cinci nave spaniole sunt scoase din luptă, singura rămasă, crucisatorul CRISTÓBAL COLÓN goneste cu viteză maximă spre larg. În prima fază, acesta se distanțează de navele americane angajate în luptă, însă după o oră este ajunsa de cuirasatul OREGON. Crucisatorul spaniol nu are montate tunurile de 250mm, singura apărare fiind tunurile de 150mm, dar acestea sunt ineficiente

Colecționarul Român

Numărul 16, Septembrie 2008

impotriva cuirasatelor americane. Pentru a evita alte pierderi de vieti in batalia deja pierduta, capitanul spaniol ordona sabordarea navei.

Victoria americana este completa, toate navele spaniole sunt scufundate, iar pierderile sunt minime (2 morti, 10 raniti). Portul Santiago ramane doar cu bateriile de coasta pentru aparare, iar fortele de uscat americane incercuiesc orasul. Batalia a costat viata a 480 marinari spanioli, printre victime numarandu-se si cinci capitani de nava. Amiralul Cervera si capitalul navei Vizcaya au fost singurii comandati ramasi in viata, ei fiind capturati de americani impreuna cu ceilalti supravietuitori.

Fortele spaniole sunt incercuite in Santiago, iar in 8 iulie cei 20.000 civili sunt evacuati. Marina si artileria de uscat continua bombardarea orasului asediat, sperand astfel sa evite atacul frontal supra celor 13.500 soldati spanioli incercuiti. Generalul Jose Toral, inlocuitorul generalului Linares, solicita ca in schimbul predarii orasului trupele spaniole sa fie lasate sa plece. Americanii refuza, dar sunt presati de timp

si de febra galbena care incepe sa ii afecteze. Dupa indelungi negocieri, guvernul spaniol este de acord cu predarea armatei lui Toral pe data de 13 iulie. Intre timp peste 4.000 soldati americani se imbolnavisera de febra galbena, punand in pericol chiar viitorul campaniei din Cuba. Predarea lui Toral nu a insemnat ca intreaga insula era sub controlul americanilor, orasul Havana fiind detinut in continuare de spanioli. In 21 si 23 iulie au loc angajamente navale langa Havana, americanii incercand sa debarce, dar sunt respinsi de cavaleria spaniola mult mai numeroasa. Puerto Rica devine urmatoare tinta a atacului american si in 25 iulie sunt debarcati 1.300 soldati sub comanda generalului Nelson Miles. Spre deosebire de Cuba, aceasta campanie este una de hartuire intre cele doua parti, evitandu-se un angajament total. Spaniolii prefera sa ramana in pozitii fortificate sau organizeaza ambuscade pentru avangarda americana. Pana la declararea armistitiului de pe 13 august situatia in Puerto Rico era oarecum neclara, victoriile americanilor fiind nesemnificative in plan tactic.

Campania americana in Puerto Rico din iulie – august 1898

In 13 august presedintele american McKinley este contactat de ambasadorul francez la Washington, acesta fiind impunerit de guvernul spaniol pentru stabilirea unui armistitiu. Americanii accepta si tratativele de pace sunt urmate de semnarea Tratatului de Pace de la Paris din decembrie 1898. Prin acest tratat SUA primesc coloniile spaniole Guam, Puerto Rico, Cuba si Filipinele. In ciuda promisiunilor facute, SUA nu accepta

Colecționarul Român

Numărul 16, Septembrie 2008

independenta coloniilor spaniole, iar acest lucru va duce la un razboi de gherila de 15 ani in Filipine. Pierderea coloniilor din America si Pacific a insemnat sfasitul celor 400 de ani de dominatie spaniole, dar a ajutat la iesirea Spaniei din criza economica in care se afla prin intrarea capitalului spaniol repatriat din coloniile pierdute.

Principalele cauze ale pierderii razboiului de catre Spania sunt organizarea defectuoasa a armatei si birocrația corupta, precum si lipsurile cronice din marina spaniola. Nave uzate moral si fizic, carbune de proasta calitate, munitie si armament defectos, soldati prost pregatiti si comandanti incompetenti au facut ca razboiul sa fie pierdut inca inainte de semnarea armistiului. Curajul soldatilor spanioli si al militiilor loialiste au compensat aceste lipsuri, rezistenta lor din Cuba, Puerto Rico si Filipine impotriva fortelor americane mult mai numeroase si mai bine inarmate demonstrand acest lucru.

Americanii au fost decisi sa devina o putere coloniala si prin acest razboi au obtinut accesul in zonele comerciale profitabile ale momentului. Ziarele americane au laudat eroismul soldatilor americani, punand accent pe unitatea dintre Nord si Sud, albi si negri. Theodore Roosevelt a devenit erou national, fiind ales guvernator al New York-ului in 1901 vicepresedinte al SUA si preluand presedintia dupa asasinarea presedintelui McKinley.

Dupa cum se vede acest razboi este tiparul dupa care politica americana s-a modelat in ultima 100ani, interventionismul in diverse zone avand la baza chestiuni economice acoperite de chestiunile politice la moda putem spune.

Bibliografie:

Library of Congress: Guide to the Spanish-American War

http://en.wikipedia.org/wiki/Spanish-American_War

Protobanii si monedele-surogat

Acest articol poate fi considerat unul fara de sfirsit, si asta fara a exagera, datorita numarului foarte mare de obiecte care la un anumit moment din istorie au inlocuit banii, fie deoarece in acele vremuri societatea umana din arealul geografic respectiv inca nu inventase sau intrase in contact cu una din cele mai mari inventii ale omenirii-moneda, fie datorita lipsei banilor (si in general a pieselor cu valori reduse) din diverse motive. Nevoia existentei unui echivalent universal al diferitelor marfuri, a unui mijloc de masurare a valorii unei marfi, a unui mijloc de plata, a aparut in diferite zone ale globului, astfel ca diversitatea obiectelor care au precedat moneda (protomonede) sau au inlocuit-o (monede-surogat), la un anumit moment din istorie, este foarte mare.

In epoca de piatra orice bucatica de metal era pretioasa si era utilizata ca protomoneda. Uneltele metalice (topoare, sabii, sapaligi, cutite, sulite etc) au fost folosite ca mijloc de schimb, la inceput in forma in care erau, iar mai apoi doar ca miniaturi. Metalele au fost utilizate ca moneda si sub forma de lingouri de diferite forme si marimi, marcate ori nu, sau doar ca vergele, ghemuri, inele, bratari etc.

Atunci cind metalele lipseau alte obiecte realizate de mina omului sau asa cum erau gasite in natura, jucau rolul de echivalent al marfurilor in sinul diverselor comunitati de pe tot globul. Bastinasii din Insulele Nicobar foloseau nucile de cocos, cei din Insulele Admiralty-dintii de ciine, triburile siberiene-renii, hititii masurau valoarea unei marfi in oi, tibetani in unt. In perioada medievala norvegienii foloseau ca moneda codul uscat, in India- migdalele, in Guatemala –porumbul. Pina recent principala moneda in stepele kirghize din Rusia erau caii. In alte zone ale globului bovinele, caprele, oile, camilele erau si inca sunt aur curat. Pentru a-si cumpara fructe, legume si cereale, sau pentru a plati tributul aztecii foloseau boabele de cafea, care erau tinute in saculeti de cite 24.000 de boabe. Tot aztecii utilizau penele pasarii Quetzal ca mijloc de schimb si de aici deriva si denumirea monedei nationale a Guatemalei. Chihlimbarul, perlele, scoicile, ouale, fildesul, jadul, pielea diverselor animale, porcii, unghii de animale, talpi de incaltari au fost tot „monede”. In Romania in

Colecționarul Român

Numărul 16, Septembrie 2008

perioada comunismului, cu pachetul de kent sau un pachet de cafea naturala rezolvai mai multe probleme decit cu banii.

Articolul de fata prezinta o parte infima din multitudinea de obiecte care au avut rol de protobani sau surogate de monede.

* * *

Amoli- Lingouri de sare- Pentru populatiile din zonele desertice sarea a fost si inca este la fel de valoroasa ca aurul, de aceea a fost denumita de o parte din populatiile africane, aur alb. De multe ori a valorat mai mult decit acesta. Lingourile din imagine, numite amoli, provin din Etiopia si au circulat in intreaga Africa pina la inceputul secolului XX, fiind o veritabila moneda de schimb. Acestea erau infasurate in fisii de lemn pentru a le proteja. Cele mai vechi insemnari referitoare la sare (sub forma de lingou) ca moneda de schimb provin de la calatorul grec Cosmas care a calatorit prin fostul imperiu Aksumit, de pe teritoriul actual al Etiopiei, in 525 iH. De altfel, sarea a fost utilizata ca inlocuitor de moneda in multe zone ale globului. Cindva, soldatii romani erau platiti in sare. De la cuvintul sare in latina, „sal”, sau mai precis „salrius” vine si numele rasplatei banesti pentru munca depusa de fiecare dintre noi, salariu. In engleza este „salary” in italiana, spaniola, portugheza- „salario”.

lingou de sare-Ethiopia, Amoli

Tambua –dinte de balena – Acesti dinti de balena (nu oricare, ci de mascul) au fost cel mai valoros mijloc de plata in Fiji, putindu-se cumpara chiar si o mireasa, cu un numar potrivit de dinti. De asemenea, acesti dinti erau facuti cadou la evenimente deosebite din viata: nastere, nunta, moarte. Cu un dinte de balena batrina, bine lustruit se putea cumpara o canoie, iar

cu un dinte mic citiva pesti. Primirea in dar a unui dinte de balena era o mare onoare in Fiji. Un dinte mare putea avea circa 20 cm lungime si cintarea cam 1 kg.

Sokpe – discuri de quart – Erau utilizate in perioada precoloniala in Togo si anumite parti din Ghana. Aveau dimensiuni intre 3 si 10cm in diametru si aveau o pietricica in mijloc. Se numeau sokpé (sau pietrele tunetului) deoarece in legendele africane se credeau ca pica din cer atunci cind tuna.

Pestisori din cositor- erau mici lingouri din cositor care au circulat in secolul al XVII-lea in zona Sultanatului Perak din Malaysia, renumit pentru rezervele sale de staniu. Piesele in imagine au cam 2 grame. Cositorul era turnat si in alte forme: elefanti, crocodili, broaste testoase, crabi, capre, lacuste, cocosi.

Colectionarul Român

Numărul 16, Septembrie 2008

Pestisori din staniu-Malaysia

Betisoare de bambus -Dai Yong Bi. Betisoarele din bambus din imagine au circulat in China in a doua jumătate a secolului al XIX in timpul dinastiei Qing, valorau 100 cash si erau emise de compania Tong

Shing. Este stiut faptul ca in perioade de razboi sau imediat dupa, cind lipsa de moneda marunta devine acuta diverse autoritati au lansat pe piata inlocuitori de moneda-bani de necesitate, dintre cei mai inediti. De exemplu, in 1923, in perioada de inflatie de dupa primul razboi mondial, in orasul Poesneck -Germania au circulat ca "monede" talpi de pantofi de dama sau barbati purtind semnatura oficialilor si avind valori de 25 si 50 de pfennigi de aur. Betisoare de bambus ca inlocuitori de monede au fost emise in China si in timpul celor doua razboaie mondiale ale secolului trecut. Erau numite Dai Yong Bi (in traducere ar insemna ceva de genul « bani de tranzitie ») si au fost puse in circulatie de banci, diverse autoritati sau companii. Au existat in circulatie betisoare din cupru, os, fildes, bambus si alte materiale care au trebuit sa acopere deficitul de bani de pe piata. Aceste baghete/betisoare aveau pe ele inscriptionate cu cerneala, sculptate sau pirogravate valoarea nominala (intre 1 si 1000 cash), emitentul si data. Multe din aceste betisoare erau lustruite si perforate.

Betisoare de bambus- Dai Yong Bi
emise de compania Tong Shing-China
cca 1874; 3,2g; 83mm

Colectionarul Român

Numărul 16, Septembrie 2008

Banii cutite si lopeti- Primele obiecte care au fost utilizate ca inlocuitori de bani in China antica au fost diferite miniaturi in bronz ale uneltelor agricole folosite : sapaligi, cutite, lopeti etc. Asa sunt si monedele cutite – Tao (secolele V-III BH), sau Pu-banii lopatica, din imaginile de mai jos, ch'ing – mici poduri. Aceste forme au fost utilizate ca moneda pina in secolul II dH.

Pu- moneda lopatica

moneda ch'ing

„Caramida,, de ceai – Desi nu au fost realizate cu scopul de a inlocui banii, aceste « caramizi » din ceai presat au circulat ca moneda de schimb la inceputul secolului trecut in anumite parti din Asia, in zona nordica a Chinei, in Tibetul, Mongolia, Siberia si aveau diverse inscriptii cu caractere chinezesti. Calupurile de ceai se puteau taia si astfel se obtineau « banii » mai marunti.

Colectionarul Român

Numărul 16, Septembrie 2008

„**Nasuri de furnica**” – Aceste „I-Pi-Chien” sau „nasuri de furnica” au înlocuit în secolul III î.Hr. în China dinastia Zhou, vechile cochilii cowrie, care circulau ca echivalent al monedelor. În plus față de acestea erau inscripționate cu greutatea, valoarea și originea și aveau câte o gaură pentru a fi mai ușor de manipulat.

I-Pi-Chien- nas de furnica
China sec. III î.Hr.

cumpărării de ființe vii: vite, sclavi sau mirese. Cuvântul manilla vine din portugheză: mão-mãna și anilho-inel.

Manilla-tribul Dogon -Mali
bronz, 1130gr, diametru:109mm

Clopotei – Acești clopotei erau utilizați în diverse ceremonii de către triburile africane Ngbandi, care viețuiesc în zona râului Ubangi, o regiune din Congo de astăzi. Numiți „cloche” erau daruiți vrăciului de către participanții la ceremonia Ganza. Dar, cu acești clopotei puteai să-ți faci și cumpărăturile. Astfel, cu 50 de cloche îți luai o mireasă. Cu 3 clopotei cumpărai un bushel de manioc (bushelul este o unitate de măsură a volumului, 1 bushel can 32 de litri). Fiecare clopotel măsoară cam 16 cm în lungime. Au fost utilizați cam pînă în 1920.

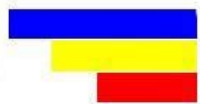

Manilla – Aceste brățări au fost utilizate ca substitut de bani de-a lungul coastei Guineei din secolul XV și pînă în secolul XX. Erău din bronz și erau destinate

Manilla, Nigeria
Cupru, 1,25kg; 15cm în diametru,
valoarea era dată de conținutul în cupru

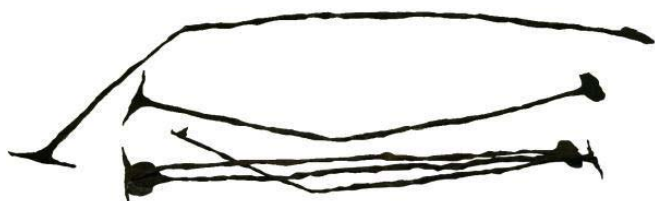
Kissi penny- sunt niște vergele din fier lungi de 25-40 de cm, rareori ajungînd la 60 de cm. Numele le vine de la tribul vest african Kissi (Gizzi, Ghizi, Gitz) care trăia în zona Guineei, Liberia și Siera Leone. Acești banuți-vergele au fost cea mai populară formă monetară în perioada 1880-1950 într-un areal care s-a lărgit și în afara tribului Kissi, ajungînd pînă în Senegal. Vergelele sînt subtiri ca un creion, răsucite și au unul din capete în formă de T iar celălalt capăt aplatizat. De obicei circulău în manunchiuri de câte

Colectionarul Român

Numărul 16, Septembrie 2008

20-50 bucati, amintind de drax-urile grecesti din secolul VIII-VII BH, legaturile de 6 frigarui-obili. In jurul anului 1900 cu 1000 de kissi penny puteai cumpara un taur, 1500 de piese era o nevasta, 5000 bucati un sclav bun de munca. Cu kissi penny (kilindi) puteai cumpara suflete, adica fiinte vii, de aceea se mai numesc si „coin with a soul”.

Kissi penny - verzele banuti din vestul Africii

016

Arborele cu bani – Pe o forma metalica asemanatoare unui cutit mai lung erau prinse ordonat mai multe monede apartinand Africii Britanice pe ambele fete ale forme. Monedele erau de jumătate de penny sau zecimi de penny din anii 30, 40 sau 50 ai secolului trecut, iar numarul lor pe un „money tree” era variabil (in jur de 50- 70 bucati sau chiar mai multe) functie de lungimea si latimea forme metalice pe care erau prinse. Un „money tree” avea o lungime de 12-17 inci, adica 30-45 cm. Avantajul acestui mod de a pastra banii era ca atunci cind aveai nevoie de o cantitate mai mica de bani acestia se putea desprinde din „arbore”. Yoruba mai aveau obiceiul sa impodobeasca tartacute cu siraguri confectionate din monede de 0,1penny, pe care le utilizau ca atare in tranzactii.

Yoruba-arborele cu bani

Tartacute cu bani -Yoruba

La adresa <http://www.hamillgallery.com/CURRENCY/CurrencyExhibition.html> veti gasi o extraordinara colectie de obiecte din fier sau cupru avind ca provenienta Africa si care la un moment dat din istorie (in general secolul XIX-pentru piesele expuse) au fost utilizate ca moneda de schimb sau au inlocuit monedele propriu-zise.

Banii Yoruba – Yoruba este un grup etnic din vestul Africii, zona Nigeriei. Foarte multe obiecte metalice au fost utilizate ca echivalent de valoare/ moneda in tranzactiile comerciale practicate. Presentam mai jos citeva din obiectele utilizate ca surogate de bani.

Inele de alama – O curea din piele purtata la briu si pe care erau legate impreuna in mod ingenios mai multe inele de alama constituia pentru populatia Yoruba un inedit portofel. Cind aveau nevoie sa cumpere ceva scoteau inele de alama de pe curea si totul era OK.

Colectionarul Român

Numărul 16, Septembrie 2008

mari, dar fara virf) si numite Kusu. Aveau lungimi de 30-50cm.

Gongurile monede – Tot ca substitut de moneda yoruba mai utilizau in tranzactii, atunci cind era penurie de moneda, si numai pentru tranzactii mai mari, niste gonguri din fier de diverse forme, unele asemanatoare mai mult cu niste talangi de pe la noi. Tot in tranzactiile mai mari mai erau utilizate si niste bare din fier lungi de 30-40 cm.

Canoe money– Bucati de argint, fier, cupru si diverse aliaje avind forma de mici canoe au fost utilizate ca moneda pe valesa riului Mekong prin secolul XVIII. Cintareau intre 15 si 90 grame, cu o lungime in jur de 7cm.

Gonguri Yoruba

Serpisori din fier – In Burkina Faso populatia Lobi utiliza in tranzactii niste „serpisori” din fier avind lungimi cuprinse intre 18-50cm. In Congo se utilizau tot niste bare din fier avind forma literei U cu capetele terminate cu discuri (asemanatoare unor cuie foarte

Colectionarul Român

Numărul 16, Septembrie 2008

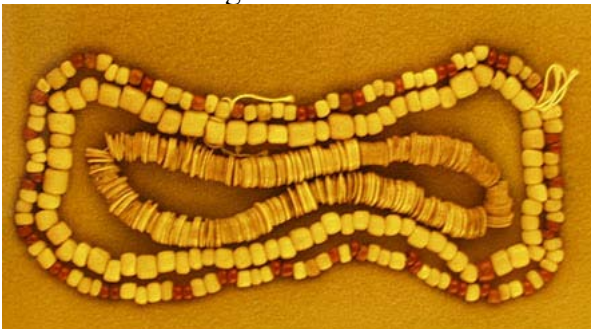
Tical si limbi de tigru. Tical, numite si „bullet money”- banii-glont au fost principala moneda in Thailanda in secolele XIII-XIX. „Limbile de tigru” (tongue tiger in engleza) erau mici lingouri din argint care au circulat ca monede in regiunile din sudetul Asiei

Wheel money- erau miniaturi de roti de car, folosite in lumea celta si cantarind circa 1 gr.

Wampum erau siraguri de margele slefuite pe care le foloseau indienii americani in realizarea diverselor schimburii comerciale. Colonistii au adoptat si ei acest mijloc facil de plata in relatiile cu bastinasii. De exemplu, in 1637 statul Massachusetts a declarat ca wampum albe au curs legal de schimb, astfel pe 6 margele albe obtineai un penny, dar nu puteai schimba mai mult de 1 shilling.

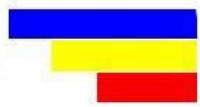
Centul Cocosel sau Duit Ayam Kedah – Era o miniatura din cositor reprezentind un cocosel de lupta asezat pe un numar de inele. Fiecare inel valora un cent (subunitate a dolarului de argint spaniol. Aceste figurine au fost introduse in circulatie in Malaezia in timpul sultanului Muhammad Jiwa Zainal Abidin Muazzam Shah (1710 - 1773), Kedah. Au existat si alte forme de animale si insecte din cositor (elefanti, crocodili, lacuste, diverse pasari etc). De multe ori aceste miniaturi erau utilizate in diferite ceremonii religioase. Astfel de figurine s-au realizat incepind din peninsula Malay si pina in Burma.

Piele de animale: au fost utilizate ca mijloc de schimb cu predilectie in Rusia, Siberia, America de Nord, dar si in Europa, Africa, Caraibe, America de Sud sau Asia. In America de Nord fiecare piele de cerb era numita buck, denumire care s-a pastrat pina astazi ca expresie argotica pentru dolar.

Cerealele si tutunul au fost utilizate ca inlocuitor de moneda, fiind folosite de fermierii americani (si nu numai) la plata taxelor si darilor.

Midaco-chain – era un lant din bronz compus din circa 20 de zale, cu o lungime de 55cm si o greutate de 500gr, folosite pe post de monede in Congo in secolul XIX

Colectionarul Român

Numărul 16, Septembrie 2008

Monetăria de la Baia Mare la începutul sec. XVI, și semnele de monetărie

autor: ing. Aldor Balazs

Bibliografie :

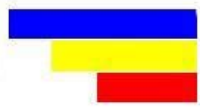
1. Glyn Davies, A History of Money: From Ancient Times to the Present Day (Cardiff: University of Wales) 1994
2. Jack Weatherford-The History of Money From Sandstone to Cyberspace, CROWN PUBLISHERS, INC. New York, 1997
3. <http://www.prm.ox.ac.uk/LGweb/coins/> - site-ul Pitt Rivers Museum
4. <http://www.henrycollection.org/>
5. <http://www.hamillgallery.com/CURRENCY/CurrencyExhibition.html>
6. <http://www.calgarycoin.com/primitive.htm>
7. Dorel Balaita - Crucile monede din Katanga, Colectionarul Roman, nr.9/2007
8. Dorel Balaita – Monedele de piatra ale insulei Yap, Colectionarul Roman nr.6/2007
9. Dorel Balaita – Cowrie- scoicile bani, Colectionarul Roman nr.11/2007

autor
ing. Dorel Balaita
Onesti-Bacau

La începutul anilor 1500 minele din Baia Mare au fost în mare parte inundate, dar asta n-a oprit exploatarea, iar Hans Thurzo împreună cu Georg Szatmari s-au angajat să repună în funcție alte câteva exploatare anterior părăsite, în schimbul promisiunii că nu vor fi obligați să predea aurul extras timp de 10 ani. Thurzo a fost pentru o scurtă perioadă de timp chiar și comitele monetăriei din oraș, iar după ce a trecut în neființă, una din mine a primit numele lui. Semnul n-H vine ca o dovadă a activității lui de la această monetărie (Neustadt - Hans Thurzo) în 1508, după ce mai mulți ani la rând a îndeplinit aceeași funcție la Kremnitz (în 1498, 1499, 1501, 1503-1507).

Regele Ungariei, Wladislav II a decis în 1505 să sprijine activitatea monetăriei în această perioadă de declin cu 2000 forinți de aur, timp de 4 ani. Sursele scrise menționează pentru această perioadă numele mai multor comiți la Baia Mare: Kanczler Johannes în 1500, Kakonyi Albert și Henning Christianus în 1501, More Georg în 1504, 1514, 1515 și 1518, Ambrosius Literatus în 1505-1506, Geszti Michael în 1506 și 1510, Hyeronimus Balbus în 1510, Tomori Antal și More Georg în 1514, Franciscus Litteratus în 1521.

În primii ani ai sec. XVI la Baia Mare s-au bătut în principal monede de aur. Cele de tipul CNH II 255C, cu semnul n-I sau n-IC au fost emise probabil în 1500, întrucât poartă semnul comitelui Kanczler Johannes, iar numele acestuia apare în surse scrise datate pentru acel an ("Johannes Kanczaler comitem videlicet Camere Rywliodominarum")¹. Între pușinii

Colecționarul Român

Numărul 16, Septembrie 2008

dinari de argint emiși aici în această perioadă, pe CNH II 272B apare atât semnul comitelui Kakonyi Albert, cât și semnul lui Henning Christianus (n-A/G) care pare să fie din timpul când cei doi au împărțit funcția de comite în 1501 („...Egregio Alberto Kakoni et Christiano camerariis nostris ... de Rivulo Dominarum...”). Kakonyi și Henning au emis și forinți de aur cu același semn. Alte semne folosite de Kakonyi: A/K, K/A, AL. Toate apar pe monede de aur (CNH II 255A, CNH II 255D, CNH II 255F, CNH II 255L, CNH II 255I, CNH II 255K, CNH II 255O, CNH II 255P, CNH II 255S).

Numele de familie al comitelui din 1505-1506 nu ne este cunoscut, fiind menționat doar ca “Ambrosius literatus” (Ambrus deak, învățatul Ambrosius) în sursele scrise (“Ambrosius literatus camerarius camere RywloDominarium”). Semnul lui, “A” apare atât pe dinari, cât și pe o serie de forinți (n-A, -N/A). Semnele n/P – A/B, și n/P – AB îi sunt atribuite tot lui.

Wladislaus II - forint de aur 1505 Baia Mare, cu semnul comitelui Ambrosius Literatus

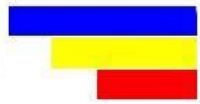
Din 1503 milesimul a început să fie trecut pe monedele lui Ulaszlo II, dar numai la Kremnitz. La monetăria din Baia Mare au început să graveze anul numai câțiva ani mai târziu, și apare pe monede doar

după 1506. În același an, printre ultimii forinți de aur pe care nu apare milesimul întâlnim și o serie de tipul CNH II 255C purtând semnul lui Geszti Michael: “n-M”. Un alt semn folosit de acesta a fost stema familiei Geszti: jumătatea superioară a unui țap ridicat în două picioare. Nu sunt cunoscute monede de argint emise de el la monetăria din Baia Mare. Pe o parte din forinții lui de aur apare milesimul, pe o parte nu. Se pare că în aceeași perioadă și Ioannes Thurzo a avut o activitate monetară la Baia Mare, fapt dovedit de forinții cu semnul n-H și milesimul 1507, precum și de cele fără an și cu semnul n – stema Thurzo, care probabil poate fi datat în 1507-1508.

Comitele Geszti este menționat ultima dată într-o scrisoare adresată chiar lui (“Michaeli literato de Gezth camerario nostro Rivulo Dominarum”) de către regele Wladislav II, datat 27 iulie 1510⁴. Pentru o foarte scurtă perioadă de timp în 1510 umanistul Hyeronimus Balbus din Veneția devine comite⁵ cu ajutorul cancelarului Georg Szatmari. Despre activitatea lui de la Baia Mare se cunosc destul de puține, forinții de tipul CNH II 255A cu semnul o stea cu 6 raze ar putea fi emise de el.

Începând probabil din același an monetăria a emis forinți de aur de tipul CNH II 259A, cu semnul lui Georg More, apoi mai târziu cu cel al lui More împreună cu cel al lui Tomori Antal, precum și cu stema orașului. More este menționat prima dată în funcția de comite într-un document datat 26 septembrie 1504⁶, apoi în 1514 împreună cu Tomori⁷ și din nou singur în 1515 și 1518. Provine din familia Geszti din Csula, iar tatăl lui a fost banul Severinului între 1492-1494, și apoi al Belgradului între 1495-1506. Semnul lui More: “G” sau “M”.

Familia lui Tomori Antal provine din Bosnia, dar s-au stabilit în Transilvania, unde au obținut mai multe moșii. Semnele folosite de el atât pe dinari cât

Coleționarul Român

Numărul 16, Septembrie 2008

și pe forinți au fost: “A” sau “A/T”. Un semn care nu a putut fi descifrat este n-E/S pe forintul de aur de tipul CNH II 259B, din 1515.

În această perioadă începe baterea de dinari de argint cu milesim. Cele cu semnul n-A (1517), n-B (1514), n-A/G (1512), n-E (1518), n-G (1514) provin de la această monetărie, dar s-au bătut într-o cantitate destul de mică. În timpul lui Ludovic II se sistează din nou emiterea de monedă de argint, și până în 1521 la Baia Mare se bate doar monedă de aur. Un alt nume menționat în trecut în literatură ca fiind comite la Baia Mare în 1520 a fost cel al lui Franciscus literatus⁸, dar în documentul citat de autor apare doar numele lui Franciscus, despre funcția lui nu se vorbește. În anul respectiv pe monedele emise la monetăria de aici ca semn apare stema orașului.

În documentele din acele timpuri mai găsim menționat numele doar a unui singur angajat de la monetăria din Baia Mare, meșterul separator Mihai (“...Michaelem separatore...”) ⁹, în 1521. Pentru a estima productivitatea monetăriei în aceasta perioadă nu avem decât o singură sursă, un registru de cementare din 1508¹⁰. Documentul a consemnat pentru o săptămână o producție de aur de 32 mărci și 41 ponduri, iar dacă facem un calcul folosind aceste cifre, ar rezulta o producție de 1700 mărci aur, adică 419 kilograme. Din această cantitate au putut bate 119,000 forinți de aur.

Bibliografie:

CNH II - RÉTHY László, Corpus Nummorum Hungariae. I-II, Budapesta, 1899-1907

Horvath-Huszar 1955-1956 – Horvath Tibor Antal – Huszar Lajos, Kamaragrofok a kozepkorban.

În Numizmatikai Kozlony 54-55 (1955-1956)

Paulinyi 1936 – Paulinyi Oszkar, Magyarország aranytermelese a XV. szazad vegen es a XVI szazad derekan. A Grof Klebelsberg Kuno Magyar Tortenetkutato Intezet Evkonyve 6 (1936)

Szasz 1955-1956 – Szasz Karoly, Adatok a nagybanyai penzvero kozepkori kamaragrofjairol. În Numizmatikai Kozlony 54-55 (1955-1956)

Wenzel 1880 – Wenzel Gusztav, A Magyarország banyaszatanak kritikai tortenete. Budapest, 1880

(Footnotes)

¹ Horvath – Huszar 1955-1956, p.31

² Szasz 1955-1956, p.34

³ Huszar 1965-1966, p.58

⁴ Szasz 1955-1956, p.34

⁵ Horvath-Huszar 1955-1956, p.31

⁶ Horvath-Huszar 1955-1956, p.32

⁷ Horvath-Huszar 1955-1956, p.31

⁸ Wenzel 1880, p.415-416

⁹ Ibidem

**COLECTIONARUL ROMAN - revista online
gratuita pentru colectionari, ISSN 1842 - 6069**

Contact:

Aldor Balazs - e-mail:

office@transylvanian-numismatics.com

**Nu ezitati sa ne contactati pentru orice intre-
buri, contributii, observatii, pe e-mail sau pe:
<http://forum.transylvanian-numismatics.com/>**

Noile monede britanice

Monedele britanice au suferit o modificare radicală. Designul monedelor decimale din ultimii 40 de ani a fost expresia elegantă a emblemelor importante ale Marii Britanii. În secolul al XXI-lea Monetaria Regală a decis că a sosit vremea unei revigorări, căutând un design nou pentru monede care să prezinte simbolurile tradiționale într-un mod inovator și contemporan. Proiectele noului design au apărut ca rezultatul unei competiții deschise publicului larg. Seria care a fost aleasă aduce un suflu nou pentru monedele de circulație, inspirându-se chiar din istoria britanică. Numărul celor care au răspuns la această chemare a depășit așteptările, iar sistemul simplu a dat mâna liberă să se realizeze o serie coerentă de designuri, încurajându-se explorarea motivelor și emblemelor heraldice britanice.

Au intrat în competiție artiști, gravori de la Monetaria Regală, împreună cu persoane de toate vârstele și din toate clasele sociale care și-au etalat desenele, pentru că la final numărul participanților să depășească 500, iar numărul desenelor înaintate 4000. Fiecare proiect a fost examinat de cei din Royal Mint Advisory Committee, și după un lung proces

de selectare a fost ales unul înaintat de un designer necunoscut până atunci celor de la Monetarie. Matthew Dent a văzut reclama în presa și s-a implicat în proiect, căutând o serie de opțiuni - înainte de a-și dezvolta ideile pentru un set heraldic.

“Am considerat că soluția pentru proiect constă într-un design unitar - unitar în ceea ce privește tema, execuția și acoperirea suprafețelor monedelor. M-am gândit la o temă legată de pasări sau plante, clădiri sau peisaje marine, dar cum să împarti 4 națiuni pe șase monede? Mi-a suras ideea unui peisaj, care eventual ar putea să se întindă pe marginea unei monede și să apară pe marginea alteia. Apoi m-am hotărât să mă uit la heraldică. Poate că cele șase monede ar putea forma un scut - aranjând monedele atât orizontal, cât și vertical în zig-zag. Această îmbinare a elementelor din Stema Regală, care să formeze o singură imagine, simbolizând uniunea celor 4 țări ale Marii Britanii sub un singur monarh”. Rezultatul este un set de monede care simbolizează tradițiile heraldice ale monedelor britanice, și totodată au un iz de modernism.

